

STAV

RAST ÜBER ALLES

BORISLAV RATKOVIĆ

Ne cvjetaju baš ruže ovih dana diljem Evrope, niti snaga oporavka doseže dalje od održavanja kakvog-takvog rasta ekonomije. Događaji se smjenjuju i nose nove izazove i zabrinutost nad mogućim razvojem situacije. Evropska centralna banka preduzima mjere da preduprijedi negativna scenarija primenom mjera kvantitativne i kreditne podrške sa ciljem da podstakne i oživi ekonomski rast kroz aktivnost malog i srednjeg biznisa. Time treba da se izbjegne opasnost od negativnog uticaja smanjene agregatne tražnje na razvijanje destruktivnog procesa deflacije. Na toj premisi neke evropske zemlje temelje izvjestan optimizam u pogledu dinamike rasta, koliko god da nezvjesnost zbog rusko-ukrajinske krize, kolebanja u globalnim monetarnim kretanjima, regionalne političke nestabilnosti i naniže korigovane ili stagnantne MMF-ove procjene rasta djeluju depimirajuće. Uz to, **Christine Lagarde** je nedavno izjavila da objektivno ne postoje uslovi da zemlje EU u srednjem roku dostignu dinamičnije stope rasta ekonomije.

Gdje je Crna Gora u tom kontekstu na pragu izazova koje sa sobom nosi dimenzioniranje i strukturiranje budžeta za 2015. i kreiranje ekonomske politike? Sigurno da Crna Gora, uspostavljajući sistem otvorene i tržišne ekonomije, mora računati na eksterne uticaje i podijeliti s okruženjem izazove mukotrpnog procesa oporavka ekonomskog rasta. Ne čudi zato što je MMF ocjene mogućnosti rasta naše ekonomije u ovoj godini redukovao sa 2,8 na 2,3%, što nas, i pored svega, u regionu pozicionira u samom vrhu očekivanog ekonomskog rasta. Procjene MMF-a za narednu godinu predviđaju rast od 3,4%. Naravno da razvoj događaja i naslijeđeni problemi otežavaju napore da se konstituiše održiv i konkurentan sistem relaksiran snažne tenzije u sferi životnog standarda koje inače pokreću često nedovoljno objektivne kritičke percepcije. Pri-

tom se eksponira svojevrsna ambivalentnost u ocjenama stanja i mogućnosti ekonomije u prilikama kao što je aktuelna prezentacija Izvještaja o napretku Crne Gore koji je, u osnovi, označio validnim usmjerenje ekonomske i razvojne politike, uz upozorenja da proces dostizanja evropskih standarda i određenih performansi ekonomskog sistema traži dodatne napore u

novog zapošljavanja. Svakako da takvo opredjeljenje podrazumijeva dodatne mjere sistemskog podsticaja privredne aktivnosti, prije svega u sferi malog i srednjeg biznisa. S tim u vezi, u Ministarstvu finansija se analizira ideja smanjenja stope oporezivanja dohotka i dobiti, što uz više razumijevanja o dalekosežnom uticaju podrške i rasterećenja preduzetničke inicijative, naročito

pravcu bolnih strukturalnih reformi.

Svakako da je zapažanje o nefleksibilnosti i neravnoteži na tržištu rada sa visokom nezaposlenosti i njenim strukturalnim karakterom, sa mnogostrukim implikacijama, na mjestu, opredjeljujući status mnogih društvenih grupa i slojeva i potencijalno stvarajući sliku neprosperitetnog ambijenta, problem će neminovno zaoкупiti posebnu pažnju kreatora ekonomske politike u danima koji su pred nama. Dobro je, pritom, što se i sam proces finansijske konsolidacije, po prirodi stvari, u znatnoj mjeri usmjeren na redukciju potrošnje i štednju, prilagođava potrebi podrške rastu ekonomije i

na lokalnom nivou, treba da generiše novu privrednu inicijativu.

Proces finansijske konsolidacije će neminovno i u narednoj godini u osnovi zadržati ograničenja, ali, slijedeći nespornе rezultate u oporavku priliva budžetskih prihoda i smanjenja neproduktivnih troškova, uz popravljane performansi koje se odnose, prije svega, na budžetski deficit, otvara se prostor da se tako neophodan rast u budžetu podrži jačanjem njegovog kapitalnog dijela. Na taj način, državna potrošnja može da bude pokretač i impuls novog zamaha u procesu oživljavanja privredne aktivnosti. U tom kontekstu opredjeljenje podrške izgradnji autoputa predstavlja svakako promišljen i

dalekosežan razvojni poduhvat. Ovo tim prije što percepcija mnogih međunarodnih institucija identifikuje neravnomjeran regionalni razvoj kao veliku ekonomsku neravnotežu. Zato mjere iz nove Strategije regionalnog razvoja i izmijenjenog Zakona o regionalnom razvoju u suštini nude nove modalitete podrške preduzetništvu i novom zapošljavanju s administrativnim, fiskalnim, carinskim i drugim olakšicama. Svakako da u tom procesu značajno mjesto ima Investiciono-razvojni fond s unaprijedjenom ponudom mjera podrške.

Svijest o potrebi dinamiziranja rasta objektivna očekivanja neminovno usmjerava ka mogućnostima da se započeti proces investiranja na visokovrijednim započetim projektima iz oblasti turizma i energetike ubrza. Čini se da za tako nešto postoje realne pretpostavke nakon obavljenih pripremnih radova i stvorenih uslova za ubrzanje aktivnosti. Naravno, od izuzetne važnosti je da se sistem profiliše tako da ulaganja na ovom području učini atraktivnim. Crna Gora u tom pogledu, s obzirom na svoj položaj i komparativne prednosti, ima potencijal da postane daleko poželjnija destinacija.

Nelikvidnost realnog sektora će, svakako, još uvijek kao Dammoklov mač biti limit relaksaciji dužničko-povjerilačkih odnosa i projektima koji imaju ambicije da dosegnu mjerila i standarde evropske konkurentnosti. Ideje o tzv. oprostima dugova kao određenom izlazu iz stanja blokade u pojedinim djelovima toka reprodukcije, nose sa sobom određene slabosti. U svakom slučaju, u uslovima oskudne bankarske podrške, sve oči uprte su neminovno u aktivnost investitora koja treba da pokrene multiplikacioni efekat na zaposlenost domicilnih kapaciteta. Uz ovo treba računati i na 270 miliona eura evropske podrške kroz razne projekte pomoći i saradnje, koji će do 2020. godine biti na raspolaganju ako osposobimo infrastrukturu i potrebnu kreativnost za njihovo povlačenje.

Poboljšan kvalitet života, kojem tako prirodno težimo, bez sumnje će biti određen okvirom stvarne vrijednosti i sposobnošću da artikulišemo sopstveni interes i svoje prirodne i humane resurse stavimo u funkciju razvoja.

Autor je samostalni savjetnik u Ministarstvu finansija Crne Gore